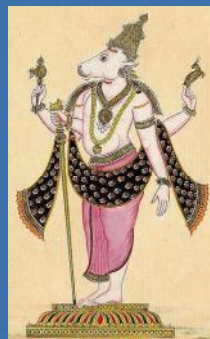

Nandi

het rijdier van de hindoe-god Shiva

Nandi is de stier waarop de Hindoe-god Shiva zich verplaatst. Naast gigantische stenen beelden van deze stier bij Shiva-tempels, zijn er kleine beeldjes van de stier voor op huisaltaren. Ook is er speelgoed met Nandi-stieren. Dit speelgoed speelt een rol tijdens het festival dat ter ere van de runderen in sommige deelstaten van India wordt gehouden.

Gedurende een aantal jaren heb ik met regelmaat de Zuid-Indiase staat Tamil Nadu kunnen bezoeken. Als liefhebber van Afrikaanse kunst moest ik wennen aan de naar mijn idee overdreven kleurige beelden van Indiase Hindoe-tempels. Maar snel maakte ik kennis met de indrukwekkende beelden uit de Chola periode (van 900-1300 n.Chr.). Deze periode wordt in het algemeen gezien als het hoogtepunt in de kunst van India.

Tot mijn verrassing bestond naast de 'formele' Hindoe-kunst ook tribale of volkskunst met o.a. van brons, koper of hout gemaakte beeldjes, die vaak niet veel groter zijn dan 5 tot 15 cm. Dit soort beeldjes wordt geplaatst op huisaltaartjes in combinatie met meerdere beeldjes van goden. De altaartjes zijn vaak kastjes aan of in de muur van de leefruimte in huis. De beeldjes worden tijdens

Pagina 58 grote foto: Een gigantische Nandi-stier bij de ingang van de Brihadisvara-tempel bij het stadje Gangaikonda Chola-puram in de deelstaat Tamil Nadu. Deze uit steen gehakte stier is 6 meter lang, 2 meter hoog en 2,5 meter breed (gewicht 25 ton) en is daarmee de grootste in India. Wikimedia, foto Mumbailensman
Kleine afbeelding: Schilderij op papier van de witte Nandi. Hij draagt een kroon en in zijn rechteronderhand draagt hij een lange staf met daarop een gehurkt Nandi-beeld.

De god Shiva en zijn vrouw Parvati gezeten op de stier Nandi tijdens een processie.

© Wellcome Images ICV No 45828

de dagelijkse vereringsrituelen gewassen, voorzien van een rode of gele kleurstof en met bloemen versierd. De gebruikte kleurstoffen zijn vaak op de beeldjes aan te treffen.

Geen interesse

Tot voor een aantal jaren was er in de Westerse wereld weinig van de Indiase tribale kunst te zien in musea, met uitzondering van de objecten van enkele zeer bekende volken zoals de Naga, Bastar, Ghond en Santal. India heeft meer dan honderd verschillende volken, ook wel *Adivasi* genoemd, verspreid over het gehele Indiase continent.

De afgelopen 20 jaar worden de bronzen beeldjes meer en meer verzameld door liefhebbers en musea. Helaas zijn in de jaren veel koperen beeldjes verloren gegaan, omdat ze werden omgesmolten tot koper en de verkoop daarvan meer opbracht. Nog in de jaren '70 werden beeldjes te koop aangeboden tegen de koperprijs per kilo.

De heilige koe

In de lange historie van het Hindoeïsme zijn runderen altijd vereerd vanwege de algemene regel in het Hindoeïsme dat

alle levende wezens heilig zijn. Runderen voorzien de mens van melk en van mest die wordt gebruikt als meststof en als brandstof. Ook speelden zij vroeger een cruciale rol als werkkraft in de landbouw. Hierdoor zijn de runderen extra heilig. Ze worden geassocieerd met de god Shiva, omdat deze god een stier als rijdier heeft. Bij veel aan Shiva gewijde tempels worden grote beelden van deze stier, Nandi genaamd, aangetroffen. Meestal is de stier in rustende houding weergegeven. Er zijn in Zuid-India zeer grote Nandi beelden te vinden uit steen gehouwen, zoals de eerdergenoemde Nandi bij Gangaikonda Chola-puram, op de Chamundi heuvels buiten de stad Mysore en in de Brihadisvara tempel bij Tanjore.

Bronzen beeldjes

Gedurende mijn verblijf in India heb ik wat beeldjes via antiquairs kunnen verzamelen waaronder een bronzen Nandi-beeldje van ongeveer 8 cm breed en 4,5 cm hoog. De

Runderen zijn altijd vereerd in het hindoeïsme

stier is in liggende houding afgebeeld zoals ook te zien is in de tempels, en is versierd met bellen rond de hals.

De beeldjes van een stier in de Indiase tribale kunst bezitten vaak de spontaniteit die we ook kennen van de Afrikaanse bronzen beeldjes. Ze hebben vaak meer de vorm van de runderen die dagelijks loslopend zijn aan te treffen in steden en dorpen in India. De fabricage van de bronzen beeldjes gaat met de verloren was techniek. Dat betekent dat het altijd om een uniek exemplaar gaat.

De herkomst van de beeldjes is moeilijk na te gaan, zeker wanneer de stijlkenmerken niet duidelijk zijn. Tribale bronsjes werden in veel gevallen in opdracht gemaakt, bovendien zijn de beeldjes door pelgrims over het hele Indiase continent verspreid.

Dankfeest

Het Pola-festival is een tweedaags dankfeest van boeren en hun families voor hun runderen. Het wordt in sommige delen van India (Maharashtra, Chattisgarh, Madhya Pradesh en delen van Telangana) gevierd aan het eind van de Hindoe-maand Shraavan (die meestal samenvalt met onze maand augustus) rond nieuwe maan (Pithori Amavasya) en gaat vooraf aan de dag van ploegen en zaaien.

Het festival heet Pola, omdat de demon Polasur door Heer Krishna werd gedood toen hij Krishna als kind aanviel. Dit is een van de redenen waarom

Rustende Nandi van brons, 8 x 4,5 cm.

Coll. Bert van Tiggele

kinderen op de tweede dag van het festival een speciale plaats innemen.

Runderen zijn het middelpunt

Op de eerste dag van het festival staan de runderen centraal. De dieren krijgen een bad en worden daarna versierd. De hoorns, de hoeven en soms het hele lichaam worden beschilderd, hun bulten of schouders worden gemasseerd met ghee of olie en kurkuma en om hun nek worden bloemenslingers en halsbanden met bellen gehangen. Tenslotte wordt de bult van het rund met een *jbool*, een decoratieve doek bedekt.

Het versieren van de runderen wordt begeleid door muziek en dans en gebeurt in de avond. De oudste stier komt als eerste het huis uit en heeft een houten frame, *makbar*, op zijn hoorns. Deze stier doorbreekt de streng van mango-bladeren die over de weg gespannen is en wordt gevolgd door de andere runderen van het dorp. In processie trekken zij door het dorp.

Het Pola-festival is een belangrijke gebeurtenis. In sommige dorpen is er ook kermis en zijn er allerlei competities.

De kinderen

Op de tweede dag staan de speelgoedstieren van de kinderen centraal. De kinder-Nandi's werden vroeger veelal door de vaders of door handwerkslieden gemaakt en elk jaar opnieuw geschilderd en versierd. Tegenwoordig zijn de houten Nandi's in grote hoeveelheden op markten te koop.

Er is een wedstrijd welke Nandi-stier

het mooist versierd is.

De stieren zijn vaak op kleine houten plankjes of op wielen gemonteerd. Er bestaan naast staande exemplaren ook rustende stieren. De kinderen dragen, slepen of trekken hun speelgoedstieren van deur tot deur en vragen om geschenken of snoep. Koning Raje Raghuji Bhonsle II van Nagpur begon in 1806 met de Tanha Pola voor kinderen. Het belangrijkste doel was om kinderen bewust te maken van het belang van de veeteelt en de landbouw, die de ruggengraat van deze regio's vormen. India is zeer rijk aan beelden en andere kunstvoorwerpen die een relatie hebben met de Hindoe-religie. Nog dagelijks worden er beelden gemaakt van o.a. koper, steen en hout door gespecialiseerde beeldhouwers. De beeldjes van de heilige stier Nandi zijn slechts een fractie van de schatten die India rijk is.

bavantiggele@gmail.com en smitwoud@xs4all.nl

Literatuur

- Aryan, K.C. (1991). *Indian Folk Bronzes*. Agra: Rekha Prakashan
- Aryan, S. (2005). *Unknown Masterpieces of Indian & Tribal Art*. Gurgaon: K.C. Aryan's Home of Folk Art
- Blurton, T.R. (1994). *Hindu Art*. London: The British Museum Press
- Cowan, F. (red.) (1992). *Adivasi, het andere India*. Amsterdam: Kon. Inst. voor de Tropen
- Pattanaik, D. (2001). *Shiva. An introduction*. Mumbai: Vakils Feffer & Simons Ltd
- Russell, R.V. (1916). *The tribes and castes of the Central Provinces of India, Volume 4*. London: Macmillan & Co.

Bron Wikimedia

Foto uit Russell, 1916

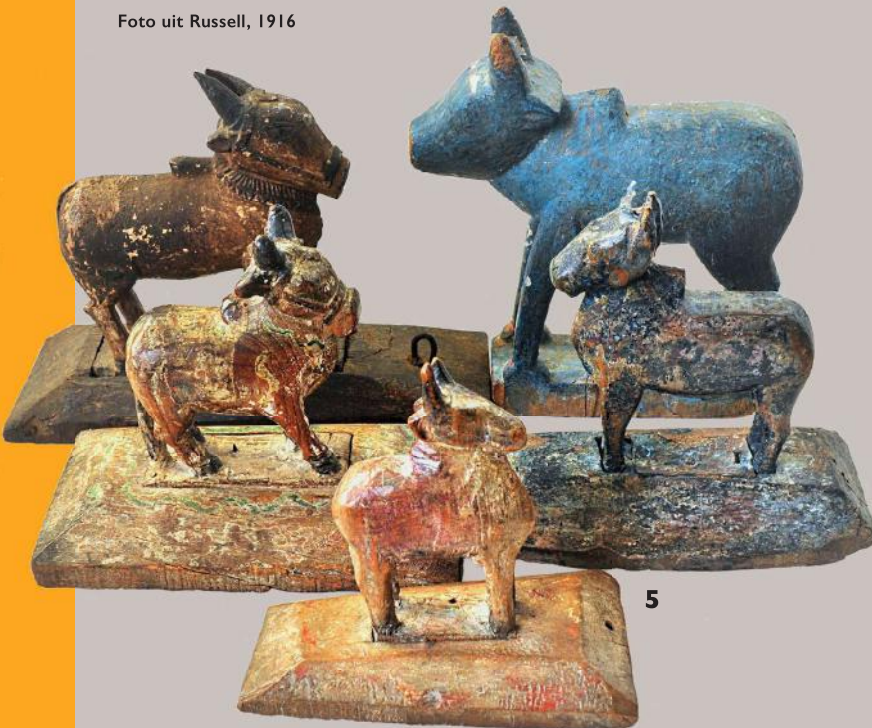

2

4

2017. Bron Wikimedia, Komal I chopkar

5

1. Versierde runderen voor het Pola festival.
2. Staande, bronzen Nandi.
Coll. Bert van Tiggele
3. Kinderen met hun versierde Nandi-stieren voor het Pola festival, 1916.
4. Recente foto van een meisje met haar Nandi-stier, Maharashtra, India,
5. Houten Nandi's, kinderspeelgoed h 16- 24 cm.
Coll. André Smit